

Załącznik Nr 14 - Diagnoza dotycząca zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie łódzkim

Diagnoza dotycząca zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie łódzkim – czerwiec 2021 r.

Celem niniejszego dokumentu jest analiza w układzie przestrzennym i czasowym zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w regionie łódzkim. **Wnioski z przeprowadzonej analizy mogą stanowić podstawę do ukierunkowania interwencji podejmowanych w ramach projektów realizowanych w oparciu o Działanie X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3” RPO WŁ 2014-2020.** Ponadto przedmiotowa analiza ma na celu zapewnienie jednolitego podejścia do działań w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv.

Opieka nad dziećmi do lat 3 w dokumentach strategicznych i polskim prawie

Zwiększenie aktywności zawodowej pracowników, poprzez umożliwienie im godzenia życia zawodowego i prywatnego, jest postrzegane jako jeden z ważniejszych priorytetów polityk rozwojowych na szczeblu regionalnym (**Działanie X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3” RPO WŁ**), krajowym (w szczególności cel I.4 „Rozwój Kapitału Ludzkiego” w *Strategii Rozwoju Kraju 2020*) oraz europejskim (priorytet „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną w strategii „Europa 2020”).

Założenia polityki opieki nad dziećmi do lat 3 zapisane są w **Ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3** z dnia 4 lutego 2011 r. z późn. zm. W jej myśl, opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianie.

Miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie łódzkim

Z danych statystycznych¹ wynika, że w regionie znajduje się 187 żłobków (wraz z oddziałami żłobkowymi), 36 klubów dziecięcych i 40 dziennych opiekunów². Oferują one łącznie 9 157 miejsc opieki (z czego 8 223 – w żłobkach (wraz z oddziałami żłobkowymi), 692 – w klubach dziecięcych i 242 u dziennych opiekunów), z których w 2020 roku korzystało 12 853 dzieci. W stosunku do wcześniejszych danych, proces użłobkowania regionu postępuje, ale zarazem istnieją ogromne potrzeby w tym

¹ Źródła: GUS, BDL, dane stan na dzień 31.12.2020 r.

² Na podstawie danych z portalu informacyjnego Empatia

<https://empatia.mpips.gov.pl/dlaswiadzczeniobiorcow/rodzina/d3/wykaz-dziennych-opiekunow> na dzień 15.06.2021 r.

zakresie. Na dzień 31 grudnia 2020 r. **108 gmin nie posiadało żadnej placówki opieki nad dziećmi.** Pięć lat wcześniej liczba ta wynosiła 149.

Tab.1. Liczba placówek, miejsc opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3, dzieci przebywających w placówkach w województwie łódzkim w roku 2020 r.

	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba dzieci przebywających w placówkach
Żłobki (wraz z oddziałami żłobkowymi)	187	8 223	11 684
Kluby dziecięce	36	692	927
Dzienni opiekunowie	40	242**	242**
Ogółem	263	9 157	12 853

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BLD

** Na podstawie danych z portalu informacyjnego Empatia <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swadczeniobiorcow/rodzina/d3/wykaz-dziennych-opiekunow-pole> - liczba dzieci powierzonych opiece

Liczba dzieci w wieku do lat 3 w województwie łódzkim

Według danych GUS w 2020 r. w województwie łódzkim zamieszkiwało 64 720 dzieci w wieku do lat 3, z czego 60,20% w mieście. Z prognoz demograficznych GUS wynika jednak, że liczba dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lata) w województwie łódzkim będzie maleć (por. wykres 1). Jest to efektem niekorzystnej sytuacji demograficznej regionu³. Województwo łódzkie notuje jeden z najniższych przyrostów naturalnych w skali kraju, w rezultacie czego liczba mieszkańców systematycznie maleje⁴. Jest to wynikiem długotrwałego spadku liczby urodzeń i niskiego natężenia urodzeń, co oznacza, że w wiek prokreacji wchodzi coraz mniej liczne roczniki.

Ciekawą tendencją jest wzrost liczby dzieci w wieku żłobkowym na obszarach wiejskich. Wynika on z nałożenia się dwóch zjawisk. W ostatnim czasie spada liczba ludności regionu mieszkająca w miastach a zwiększa się populacja ludności wiejskiej⁵. Ponadto, skala ujemnego przyrostu naturalnego jest zdecydowanie mniejsza na obszarach wiejskich niż w miastach – w 2016 r. wskaźnik przyrostu naturalnego (na 1000 mieszkańców) na obszarach wiejskich w województwie wynosił minus 2,21 promila, podczas gdy w miastach minus 3,44 promila⁶.

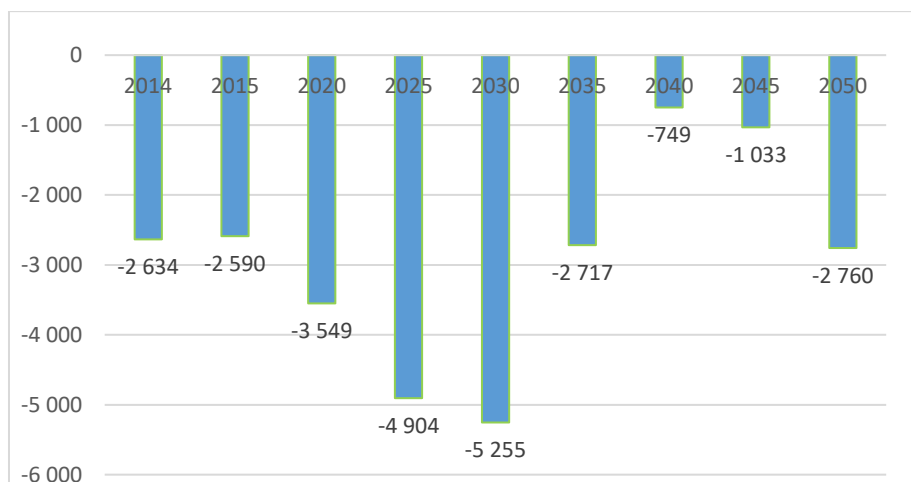
³ Zob. Łódzkie Biuro Planowania Przestrzennego, *Roczny raport z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*, grudzień 2013, s. 16 i nast.

⁴ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Ludność, ruch naturalny, migracje w województwie łódzkim w 2016 r.*, Łódź, 2017, s. 10.

⁵ Ibidem, s. 11.

⁶ Ibidem, s. 16.

Wykres 1. Zmiana stanów dzieci w wieku 0-2 lata w latach 2014-2050 w województwie łódzkim

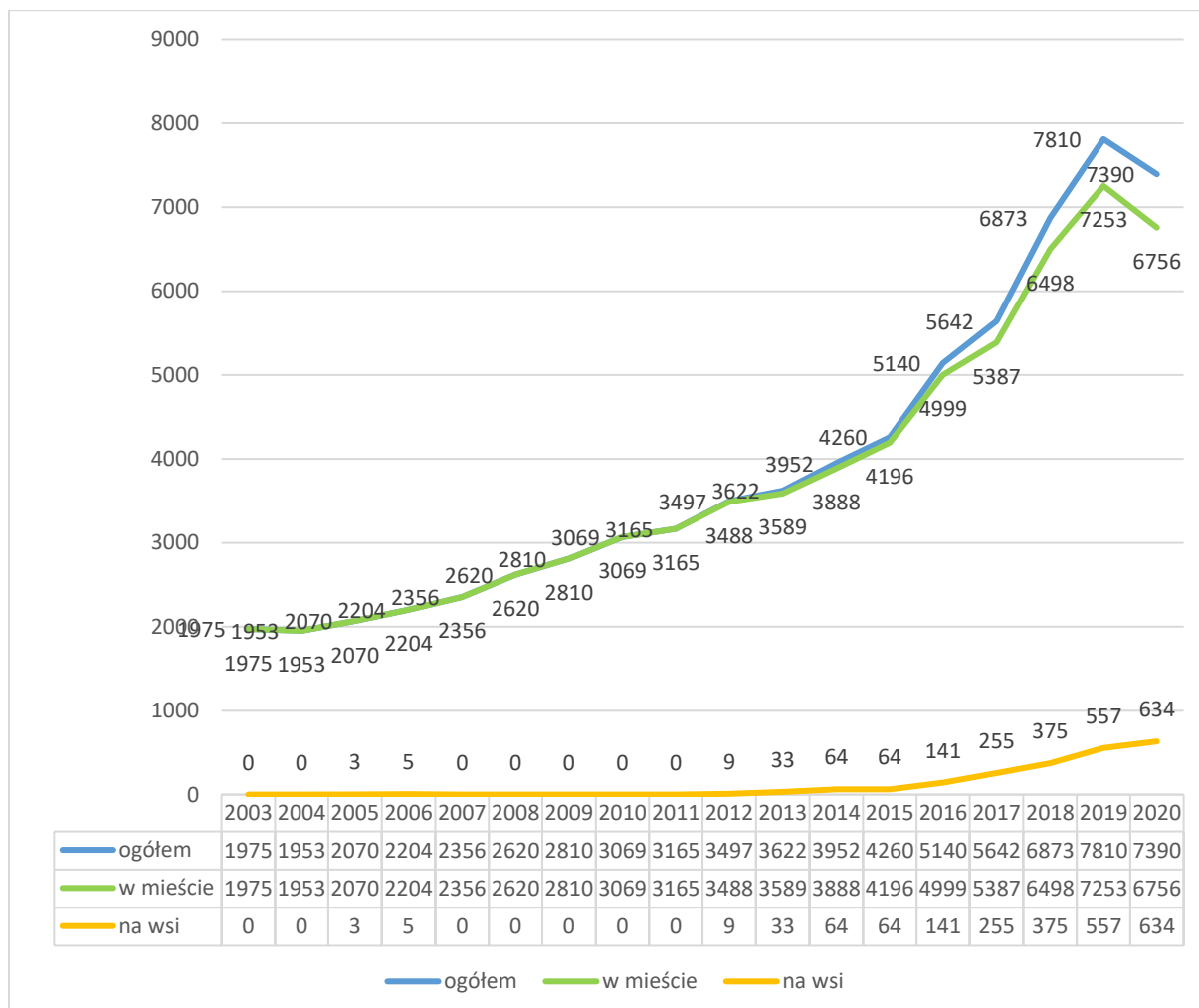
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, Warszawa 2014.

Liczba dzieci objęta opieką żłobkową

Według danych GUS, w 2020 r. w regionie łódzkim dzienną opieką w żłobkach objętych było 7 390 dzieci, z czego 6 756 w mieście, a zaledwie 634 na wsi. Biorąc pod uwagę fakt, że obszary wiejskie zamieszkuje 39,80% najmłodszych mieszkańców naszego regionu, a niespełna 2,5% z nich korzysta z różnych form opieki można stwierdzić, że na obszarach wiejskich istnieje poważny deficyt bazy infrastrukturalnej lub/i brak zainteresowania rodziców/opiekunów kierowaniem dzieci do żłobków.

Zauważyć także należy, że liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej w województwie łódzkim systematycznie rośnie (por. wykres 2).

Wykres 2. Liczba dzieci objętych opieką żłobkową w województwie łódzkim w podziale na tereny miejskie i wiejskie w latach 2003-2020

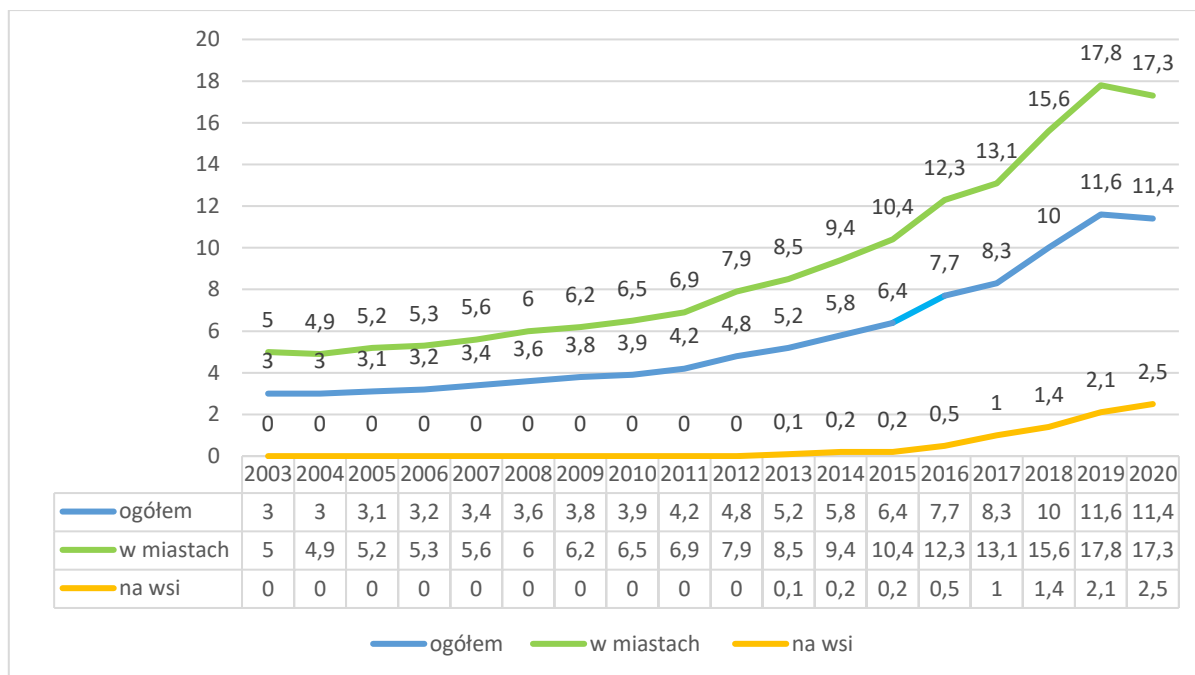

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Według danych GUS odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach⁷ w 2020 r. kształtował się na poziomie 11,4 % (por. wykres 3). Można powiedzieć, że na 1 000 dzieci w wieku do 3 lat jedynie 114 korzystało z opieki żłobkowej.

Wykres 3. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w województwie łódzkim w okresie 2003-2020

⁷ Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach to stosunek liczby wszystkich dzieci objętych instytucjonalnymi formami opieki dziennej do liczby dzieci w grupie wieku do 3 lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

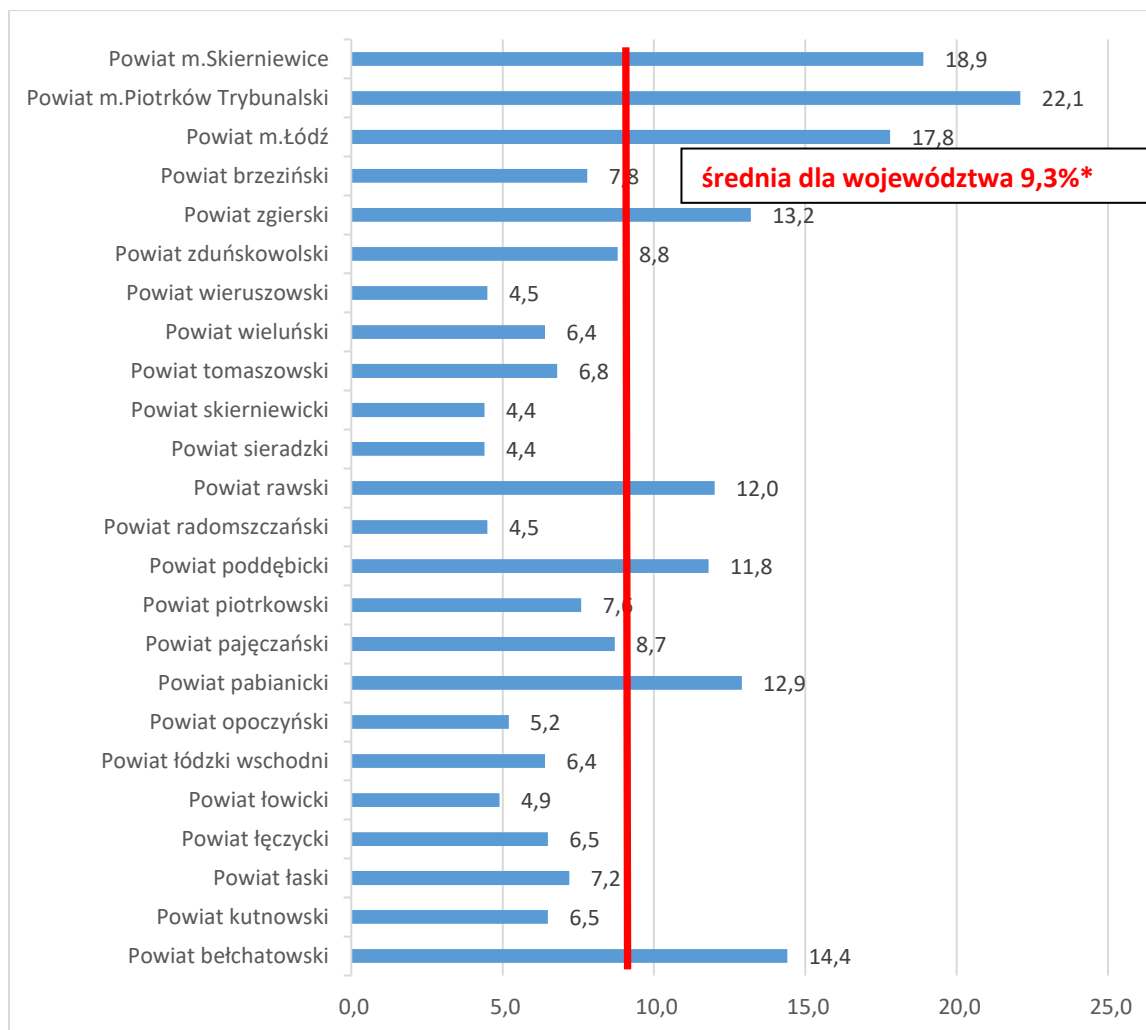
Dane w rozbiciu na powiaty przedstawia wykres 4. Wynika z niego, że **najwyższy odsetek dzieci** korzystających z różnych form dziennej opieki instytucjonalnej **występuje w mieście na prawach powiatu – Piotrków Tryb. – 22,1% oraz mieście na prawach powiatu Skierniewice – 18,9%**, zaś najniższy – **w powiecie skierniewickim 4,4% i w powiecie sieradzkim 4,4%** Tabela 2 przedstawia dane na poziomie gmin. Największy odsetek dzieci objętych korzystających z dziennej opieki instytucjonalnej występuje w gminie **Poddębice 25,91% i w gminie Czarnocin 25,66%**.

Powyższe dane ukazują dystans dzielący region łódzki i Polskę od standardów europejskich. Już w 2002 r. na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie przyjęto długofalowy cel objęcia 33% dzieci w wieku do lat 3 opieką żłobkową do 2010 r.⁸ Niektóre kraje UE zrealizowały powyższy cel z nadwyżką. W Danii 69% dzieci korzysta z opieki żłobkowej w wymiarze ponad 30 godzin tygodniowo. W Szwecji i Holandii – ponad połowa najmłodszych dzieci korzysta z opieki instytucjonalnej⁹.

Wykres 4. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w powiatach województwa łódzkiego w 2020 r.

⁸ European Council, *Presidency Conclusions*, 15-16 March 2002, s. 13.

⁹ Education, *Audiovisual and Culture Executive Agency, Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*, 2014th Edition, s. 66.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

* średnia nieważona ze średnich dla powiatów

Znaczenie interwencji podejmowanych w ramach Działania X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3” RPO WŁ 2014-2020 dla upowszechnienia opieki żłobkowej

Od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2020 r. przeprowadzono 17 konkursów w ramach działania X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3”. Wśród wnioskodawców zdecydowanie przeważały podmioty prywatne, a rzadziej występowały jednostki samorządu terytorialnego. W ich wyniku utworzono lub planowane jest utworzenie 4 562 miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w formie żłobków i klubów dziecięcych oraz opiekunów dziennych.

Z powyższego wynika, że miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 współtworzone przy udziale funduszy strukturalnych posiadają znaczący udział w liczbie miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w regionie, a zatem Europejski Fundusz Społeczny wydatnie przyczynia się do rozwoju infrastruktury społecznej w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3, choć jest to niejako „produkt uboczny” aktywizacji zawodowej rodziców, będącej celem działania X.1.

Analiza przestrzenna wskazuje, że projekty związane z utworzeniem nowych miejsc opieki nad małymi dziećmi z Działania X.1. RPO WŁ koncentrują się w miastach: Piotrków Trybunalski, Łódź, Zgierz, Kutno, Radomsko i sąsiadujących z nimi gminach. Całe obszary województwa, szczególnie typowo rolnicze gminy wiejskie, pozostają jednak nadal „białymi plamami”.

Wnioski

1. Liczba placówek i miejsc oferujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 systematycznie rośnie, przy znaczącym udziale funduszy europejskich, jednakże zapewnia opiekę zaledwie dla 11,4 % dzieci.
2. Pomimo przewidywanego spadku liczby dzieci (o ponad 3,5 tys.) do 2020 r., liczba miejsc w żłobkach jest niewystarczająca w stosunku do liczby dzieci, na co mogą wskazywać dane dotyczące niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 i plany inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie.
3. Poziom „użłobkowania” regionu łódzkiego nie odbiega od średniej krajowej, natomiast odsetek dzieci objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej w województwie i w kraju jest znacząco niższy niż w innych krajach UE.
4. Występuje duża rozbieżność pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Na obszarach wiejskich, zaledwie 2,1% dzieci do lat 3 objęta jest opieką żłobkową. Wynikać to może ze słabo rozwiniętej infrastruktury. W tym kontekście, niepokój może budzić niewielkie zainteresowanie podmiotów prywatnych i publicznych zlokalizowanych na obszarach wiejskich aplikowaniem o fundusze europejskie przeznaczone na tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Może ono wynikać z obaw o możliwość utrzymania placówki po zakończeniu finansowania z funduszy unijnych przez co najmniej 2 lata, co w kontekście sytuacji demograficznej może stanowić wyzwanie – małe gminy wiejskie w województwie charakteryzuje populacja dzieci w wieku 0-2 lata na poziomie kilkudziesięciu osób.

Tab. 2. Dzieci objęte opieką instytucjonalną (dane na dzień 31 grudnia 2020 r.)

Nazwa	dzieci w wieku do 3 lat ogółem	dzieci objęte opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych*	odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych
	[osoba]	[osoba]	[%]
Aleksandrów	133	0	0,00
Aleksandrów Łódzki	868	148	17,05
Andrespol	338	11	3,25
Bedlno	128	0	0,00
Bełchatów - gmina miejska	1 540	327	21,23
Bełchatów - gmina wiejska	365	30	8,22
Będków	90	7	7,78
Biała	144	0	0,00
Biała Rawska	341	46	13,49
Białaczów	150	17	11,33
Bielawy	126	0	0,00
Błaszki	413	13	3,15
Bolesławiec	117	0	0,00
Bolimów	112	0	0,00
Brąszewice	154	0	0,00
Brójce	237	0	0,00
Brzeziny - gmina miejska	322	68	21,12
Brzeziny - gmina wiejska	189	0	0,00
Brzeźno	191	0	0,00
Buczek	125	0	0,00
Budziszewice	62	0	0,00
Burzenin	150	0	0,00
Chaśno	93	0	0,00
Cielądz	137	0	0,00
Czarnocin	113	29	25,66
Czarnożyły	129	0	0,00
Czastary	121	0	0,00
Czerniewice	150	0	0,00
Dalików	119	0	0,00
Daszyna	90	7	7,78
Dąbrowice	49	0	0,00
Dłutów	120	0	0,00
Dmosin	135	0	0,00
Dobroń	209	0	0,00
Dobryszycy	135	0	0,00
Domaniewice	141	0	0,00
Drużbice	150	0	0,00
Drzewica	307	0	0,00
Działoszyn	275	58	21,09
Galewice	178	0	0,00
Gidle	133	0	0,00
Głowno - gmina miejska	317	32	10,09
Głowno - gmina wiejska	127	0	0,00
Głuchów	165	20	12,12
Godzianów	92	0	0,00
Gomunice	161	17	10,56
Gorzkowice	215	44	20,47
Goszczanów	159	0	0,00
Góra Świętej Małgorzaty	123	0	0,00
Grabica	205	0	0,00

Grabów	142	0	0,00
Inowódz	83	0	0,00
Jeżów	90	0	0,00
Kamieński	141	11	7,80
Kielczygłów	105	20	19,05
Kiernozia	66	0	0,00
Kleszczów	267	57	21,35
Klonowa	101	0	0,00
Kluki	135	0	0,00
Kobiele Wielkie	122	0	0,00
Kocierzew Południowy	118	0	0,00
Kodrąb	110	0	0,00
Koluszki	565	64	11,33
Konopnica	91	0	0,00
Konstantynów Łódzki	498	47	9,44
Kowiesy	87	0	0,00
Krośniewice	177	0	0,00
Krzyżanów	106	0	0,00
Ksawerów	170	21	12,35
Kutno - gmina miejska	1 110	131	11,80
Kutno - gmina wiejska	187	18	9,63
Lgota Wielka	131	0	0,00
Lipce Reymontowskie	97	0	0,00
Lubochnia	246	0	0,00
Lutomiersk	256	19	7,42
Lututów	125	0	0,00
Ładzice	133	0	0,00
Łanięta	74	0	0,00
Łask	708	93	13,14
Łęczyca - gmina miejska	373	61	16,35
Łęczyca - gmina wiejska	223	0	0,00
Łęki Szlacheckie	75	18	24,00
Łowicz - gmina miejska	750	69	9,20
Łowicz - gmina wiejska	178	0	0,00
Łódź	17 457	3 109	17,81
Łubnice	100	0	0,00
Łyszkowice	177	0	0,00
Maków	188	0	0,00
Masłowice	133	0	0,00
Mniszków	161	0	0,00
Mokrsko	153	0	0,00
Moszczenica	345	7	2,03
Nieborów	266	16	6,02
Nowa Brzeźnica	105	0	0,00
Nowe Ostrowy	77	0	0,00
Nowosolna	141	12	8,51
Nowy Kawęczyn	103	0	0,00
Opatów	928	96	10,34
Oporów	57	0	0,00
Osjaków	122	25	20,49
Ostrówek	94	0	0,00
Ozorków - gmina miejska	486	107	22,02
Ozorków - gmina wiejska	198	0	0,00
Pabianice - gmina miejska	1 544	306	19,82
Pabianice - gmina wiejska	244	0	0,00
Pajęczno	331	35	10,57
Paradyż	127	0	0,00
Parzęczew	136	0	0,00
Pątnów	195	0	0,00
Pęczniew	110	0	0,00

Piątek	155	0	0,00
Piotrków Trybunalski	1 779	394	22,15
Poddębice	386	100	25,91
Poświętne	73	0	0,00
Przedbórz	192	0	0,00
Radomsko - gmina miejska	1 096	100	9,12
Radomsko - gmina wiejska	139	0	0,00
Rawa Mazowiecka - gmina miejska	513	127	24,76
Rawa Mazowiecka - gmina wiejska	243	0	0,00
Regnów	64	0	0,00
Ręczno	101	18	17,82
Rogów	137	0	0,00
Rokiciny	174	28	16,09
Rozprza	387	8	2,07
Rusiec	128	0	0,00
Rząśnia	164	0	0,00
Rzeczyca	136	0	0,00
Rzgów	324	29	8,95
Sadkowiec	148	0	0,00
Sędziejowice	171	0	0,00
Siemkowice	142	0	0,00
Sieradz - gmina miejska	1 011	112	11,08
Sieradz - gmina wiejska	328	0	0,00
Skierniewice - gmina miejska	1 364	258	18,91
Skierniewice - gmina wiejska	197	30	15,23
Skomlin	84	0	0,00
Sławno	266	0	0,00
Słupia	86	0	0,00
Sokolniki	136	0	0,00
Stryków	353	70	19,83
Strzelce	93	0	0,00
Strzelce Wielkie	92	4	4,35
Sulejów	441	45	10,20
Sulmierzyce	124	0	0,00
Szadek	231	0	0,00
Szczerców	233	41	17,60
Świnice Warckie	95	14	14,74
Tomaszów Mazowiecki - gmina miejska	1 459	171	11,72
Tomaszów Mazowiecki - gmina wiejska	310	0	0,00
Tuszyn	368	10	2,72
Ujazd	207	0	0,00
Uniejów	185	26	14,05
Warta	325	16	4,92
Wartkowice	189	7	3,70
Widawa	172	0	0,00
Wielgomłynny	127	0	0,00
Wieluń	743	98	13,19
Wieruszów	426	54	12,68
Wierzchnas	180	0	0,00
Witonia	70	0	0,00
Wodzierady	111	0	0,00
Wola Krzysztoporska	372	0	0,00
Wolbórz	260	31	11,92
Wróblew	170	0	0,00
Zadzim	141	0	0,00
Zapolice	150	0	0,00
Zduny	130	16	12,31
Zduńska Wola - gmina miejska	1 024	155	15,14
Zduńska Wola - gmina wiejska	354	0	0,00
Zelów	422	12	2,84

Zgierz - gmina miejska	1 379	184	13,34
Zgierz - gmina wiejska	363	16	4,41
Żłoczew	215	0	0,00
Żarnów	159	0	0,00
Żelechlinek	101	0	0,00
Żychlin	249	0	0,00
Żytno	112	0	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL oraz portalu informacyjnego Empatia

*na podstawie danych GUS Grupa – Opieka nad dziećmi do lat 3, Podgrupa – Żłobki i Kluby dziecięce dane - Dzieci ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi) 31 XII